



Teknisten terveystalvelujen ja lääkealan työelämätoimikunnan tilannekuva v. 2020–2021

Teknisten terveystalvelujen ja lääkealan työelämätoimikunta on laatinut tilannekuvan toimialansa tutkintojen näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laadusta. Työelämätoimikuntien tehtäviin kuuluu tuottaa vuosittain tietoa ammatillisen koulutuksen näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laadusta omalla toimialallaan (Valtioneuvoston asetus ammatillisesta koulutuksesta 673/2017). Tätä tehtävää varten työelämätoimikunnilla on ollut käytössään seuranta-, arviointi- ja palautetietoa muun muassa Opetushallinnon tilasto-, ohjaus- ja säätelypalvelusta ja kansallisesta KOSKI-tietovarannosta.

Vuoden 2020 suoritustiedot on annettu toimikuntien käyttöön vuoden 2021 keväällä. Tämän ajankohdan jälkeen KOSKI-dataan tehdyt oppilaitosten tekemät mahdolliset korjaukset eivät näy tässä tilannekuvassa. Sama koskee vuoden 2021 suoritustalveiden tilastotietoja, jotka on poimittu KOSKI-tietokannasta 2022 alkuvuodesta. Tarkistetut suoritustalveet julkaistaan myöhemmin Opetushallinnon tilastopalvelussa Vipunen.fi -sivustolla.

Tilannekuvassa käytetyt tiedot on poimittu KOSKI-tietokannasta suoraan siinä muodossa kuin oppilaitokset ovat ne ilmoittaneet. Tilastot voivat sisältää puutteellisia tai virheellisiä tietoja. Esimerkiksi teknisistä syistä johtuen, kaikki oppilaitosten omiin opintohallintojärjestelmiin kirjatut tiedot eivät ole siirtyneet KOSKI-tietokantaan oikein, jolloin tieto tilastoituu ”ei tietoa”/”ei ilmoitettu” -kohtien alle.

Lähdemateriaalina on ollut esimerkiksi toimikuntien vierailukäyntiraportit, oikaisupyynnöt ja lausunnot.

Tutkintojen ja tutkinnon osien suoritustalveet

Tutkintojen ja tutkinnon osien suoritukset	2020		2021	
	koko tutkinto	tutkinnon osa	koko tutkinto	tutkinnon osa
Välinehuoltoalan perustutkinto	146	1288	137	1525
Välinehuoltajan ammattitutkinto	11	25	1	4
Lääkealan perustutkinto	118	1094	142	1127
Apteekkialan osaamisala	99		122	
Lääkealan osaamisala	18		19	
Hammastekniikan perustutkinto	27	299	29	218
Yhteensä	302	2706	309	2874

* Tiedot poimittu alkuvuodesta 2021 (vuoden 2020 tietojen osalta) ja alkuvuodesta 2022 (vuoden 2021 tietojen osalta), eikä tietoja ole päivitetty näiden ajankohtien jälkeen. Tutkinnon osien suoritukset eivät sisällä paikallisina ilmoitettuja tutkinnon osia. Siirtymäajalla olevat tutkinnot eivät näy ko. taulukossa eivätkä sisälly taulukossa oleviin määriin.

Tavoitteena tutkinnon osia /tavoitteena koko tutkinto

Toimikunnan toimialaan kuuluvien tutkintojen osalta opiskelun tavoitteena on pääsääntöisesti suorittaa koko tutkinto yksittäisten tutkinnon osien sijaan. Esimerkiksi välinehuoltoalan perustutkinnosta on suoritettu Infektioidentorjunta välineiden huoltotyössä -tutkinnon osan erillisenä tutkinnon osana.

Pohdintoja

Tutkintojen ja tutkinnon osien määrien kehitys

Valmistuneiden opiskelijamäärät ovat hammastekniikassa 29, lääkealalla 142 ja välinehuoltoalalla 137. Eniten valmistuu Helsingistä.

Koronapandemian jatkuessa, etäopetuksessa on edelleen haasteet jatkuneet kouluttajilla ja työelämässä.

Perustutkintojen tutkintojen suoritukset ovat lisääntyneet lääkealalla. Tutkinnon suorituksia on noin 20 % enemmän vuonna 2021 verrattuna vuoteen 2020. Vastaava pieni nousu näkyy yhtä lailla tutkinnon osien suorituserissä edellisvuoteen verrattuna. Nousujohteista on ollut jo muutaman vuoden ajan.

Välinehuoltoalan perustutkinnon tutkinnon osien suorituserissä on nousua.

Välinehuoltajan ammattitutkinnon määrissä laskua n. 85 %.

Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen siirtymävaihe 2018 vuodesta loppuivat 31.12.2020. Havaittavissa paljon suorituksia siirtymävaiheen lopussa varsinkin erikoisammattitutkinnon kohdalla.

Marginaalisesti suoritettut tutkinnot ja osaamisalat

Lääkealan perustutkinnossa on sekä apteekkialan että lääkealan osaamisalat. Pääosa opiskelijoista toteuttaa tutkinnon apteekkialan osaamisalasta ja tutkinnon perusteiden uudistamisen yhteydessä onkin tärkeää selvittää, onko tulevaisuudessa järkevää yhdistää eri osaamisalat, koska valmistuneiden määrä lääkealan osaamisalalta on marginaalinen. Voiko apteekkialan osaamisella yhtä lailla työllistyä suoraan sairaala- ja terveyskeskuspuolelle lääketeknikoksi tai miten osaamistarpeet näiden kahden eri sektorin työllistäjän näkökulmasta poikkeavat toisistaan? Lääkealan osaamisalalta on valmistunut kaiken kaikkiaan viime vuosina alle 20 lääketeknikkoa per vuosi, pääosin pääkaupunkiseudulta.

Tutkintojen järjestäminen

Aktiiviset koulutuksen järjestäjät / järjestämisluvat

Tutkinto	Järjestämisluvat	Aktiiviset järjestäjät
Hammastekniikan perustutkinto	1	1
Lääkealan perustutkinto	5	5
Välinehuoltoalan perustutkinto	18	13

** aktiivisuus määritellään sillä, onko koulutuksen järjestäjältä/oppilaitokselta kirjautunut tutkintojen tai tutkinnon osien suorituksia joko 2020 tai 2021 vuonna toimikunnalle toimitetun KOSKI-datan perusteella.*

Tiedot poimittu alkuvuodesta 2021 (vuoden 2020 osalta) ja alkuvuodesta 2022 (vuoden 2021 osalta), eikä tietoja ole päivitetty näiden ajankohtien jälkeen.

Pohdintoja

Muutokset tutkintojen järjestämislupien määrässä

Järjestämislupien määrässä ei ole tapahtunut juurikaan muutoksia.

Tutkintojen järjestäminen

Niillä koulutuksen järjestäjillä, joilla on järjestämislupa ovat myös järjestäneet tutkintoja. Välinehuoltoalan perustutkintoa eivät ole kaikki järjestäneet, joilla on järjestämislupa.

Tutkintojen / tutkinnon osien suoritusten jakautuminen koulutuksen järjestäjien välillä

Välinehuoltoalan perustutkinnossa yksi koulutuksen järjestäjä, jolla on eniten suoritusta. Toiseksi tulevalla järjestäjällä, suorituksia tarkastellen, on myös huomattavasti enemmän kuin kolmanneksi tulevalla. Tämän jälkeen lasku on tasaisempaa suoritusten osalta.

Lääkealana perustutkinnon pääkaupunkiseudulla olevalla koulutuksen järjestäjällä on huomattavasti eniten suorituksia, verrattuna muihin koulutuksen järjestäjiin.

Hammastekniikan perustutkinnossa ei ole kuin yksi koulutuksen järjestäjä Helsingissä, joten vertailukohteita ei ole.

Tutkintojen järjestämisen kattavuus maantieteellisesti ja kielellisesti

Hammastekniikan perustutkinnossa on ainoastaan yksi koulutuksen järjestäjä koko maassa.

Lääkealan perustutkinnon järjestämisluvan omaavia on melko kattavasti, mutta Keski-Suomen alueella ei ole järjestäjää. Keski-Suomen alueelta saatetaan ohjautua oppisopimusopiskelijoina pääkaupunkiseudun tai Varsinais-Suomen koulutuksenjärjestäjän suuntaan. Muutoinkin koulutuksenjärjestäjille tulee opiskelijoita maantieteellisesti laajoilta alueilta, jolloin oppisopimusopiskelu vastaa hyvin työelämän tarpeisiin.

Välinehuoltoalan perustutkinnon järjestämislupia on melko kattavasti koko maassa.

Lääkealan perustutkinnon ja välinehuoltoalan perustutkinnon järjestämislupia on ruotsin kielellä vain yhdellä koulutuksen järjestäjällä. Hammastekniikan järjestämislupa on vain suomen kielelle.

Näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laatu

Näyttöjen suorituspaikan jakautuminen

Välinehuoltoalan perustutkinnon näyttöjen suorituspaikat ovat työpaikat ja harvemmin oppilaitoksissa ja näin myös Lääkealan perustutkinnon näyttöjen suorituspaikat. Hammastekniikan perustutkinnossa suurin osa näytöistä suoritetaan oppilaitoksessa. Näyttöjä suoritetaan oppilaitoksessa esimerkiksi potilasturvallisuuden vuoksi ja työelämän toiveiden mukaisesti. Oppilaitoksessa on hyvät ja todellista työelämää vastaavat näyttöympäristöt. Ei tietoa -kohdan suuret määrät johtunevat koulutuksen järjestäjien puutteellisten tiedonsiirroista Koski-tietoihin.

Amispalautteen keskiarvo näytöstä (päätökysely)

Amispalautteiden perusteella opiskelijat ovat olleet tyytyväisiä. Keskiarvo 4 oli suurimmassa osassa vastauksia, mutta parannettavaa löytyi opiskelijan hyvinvoinnista ja vaikuttavuudesta. Näihin on ehkä vaikuttanut koronapandemia, jolloin ei opiskelijoilla ollut niin paljon sosiaalista kanssakäymistä.

** opiskelijapalautteen tarkastelujakso on 1.7.2019 – 31.12.2021. Arviointiasteikko 1–5, jossa (5) täysin samaa mieltä, (4) jokseenkin samaa mieltä, (3) osin samaa osin eri mieltä, (2) jokseenkin eri mieltä, (1) täysin eri mieltä*

Pohdintoja

Näyttöympäristöt ja niiden soveltuvuus osaamisen osoittamiseen

Lääkealan näytöt toteutetaan pitkälti apteekeissa. Yksittäisiä lääkealan osaamisalan näyttöjä toteutetaan sairaala-apteekissa, keskussairaaloissa tai annosjakeluyksiköissä. Yksittäisiä opiskelijoita on toteuttanut näyttöjä myös luontaistuotekaupan puolelle. Lääketeollisuustyön näytön tulisi tapahtua lääketeollisuudessa ja lääketukkukauppatyön näytöt lääketukkukaupassa.

Hammastekniikan perustutkinnon haasteena näyttöjen järjestämiseen on hammaslaboratorioiden erikoistuminen johonkin tiettyyn osa-alueeseen. Näin ollen kaikissa hammaslaboratorioissa ei tehdä kaikkia hammasteknisiä töitä, toisin sanoen koulutussopimuspaikassa (harjoittelupaikassa) ei välttämättä pysty tekemään näyttöjä kaikista tutkinnonosista.

Välinehuoltoalan perustutkinnon osalta pätee myös yllä mainitut asiat. Välinehuollon laaja kenttä voi tuoda tullessaan kovin erilaisia työympäristöjä (tuotannonohjauksen automatiikkaan liittyvät laitteet, esim. lukijat, tarratulostin, radastot, robotit problematiikka), jolloin opiskelijat voivat kokea epätasa-arvoisuutta näyttöjen arvioinneissa. Näyttöympäristön vaatimuksia ja kriteereitä on voitu tarkentaa osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmissa, jotta saadaan tasalaatuisuutta.

Yleisenä havaintona voi mainita, että opiskelijoiden opiskelun tavoitteena toimikunnan toimialan tutkinnoissa on pääsääntöisesti koko tutkinnon suorittaminen.

Kaksikantaisuuden toteutuminen osaamisen arvioinnissa

Suurimmassa osassa näytöistä, näytön ovat arvioineet työnantaja/työelämän edustaja yhdessä opettajan kanssa. Kaksikantaisuus näyttäisi Koski-datan perusteella toteutuvan siis hyvin. Pääsääntöisesti arvioijina toimivat työnantaja/työelämän edustaja ja opettaja yhdessä.

Perustelut oppilaitoksissa järjestettävälle näytölle

Koronapandemia alkoi keväällä 2020 ja syys-lokakuussa 2020 seurasi uusi aalto.

Oli tarvetta tasapuolisuuteen näyttöjen järjestämisessä. Näin ollen järjestetään opiskelijoille tasavertaiset mahdollisuudet osoittaa osaamistaan oppilaitoksen tiloissa.

Lisäksi on voitu perustella osaamisen osoittaminen mahdolliseksi oppilaitoksessa, kun osaaminen on osoitettavissa kirjallisessa muodossa visualisoitavissa (esimerkiksi markkinointi). Toisaalta osa osaamisesta voidaan osoittaa oppilaitoksessa, kuten vaikka kymmensormijärjestelmän taidon osoittaminen.

Hammastekniikan perustutkinnon osalta, vaikkakin pyrkimyksenä on järjestää näytöt aina työpaikoille, nykyinen laki sallii näytön järjestämisen myös muualla kuin työpaikalla. Hammastekniikan perustutkinnon tutkinnon osien näyttöjä järjestetään myös oppilaitoksessa seuraavilla perusteilla:

- Näyttöympäristönä oppilaitoksen hammastekniikan tilat ja laitteet vastaavat täysin ammattimaista hammaslaboratoriota, joten osaaminen voidaan täysin luotettavasti osoittaa oppilaitoksessa.
- Oppilaitoksessa järjestettävissä näytöissä tehdään näyttösuunnitelman mukaisesti täysin oikea hammastekninen työ, aivan kuten työpaikalla järjestettävässä näytössä.
- Hammastekniikan työelämän tahtotila on, että näytöt pidetään pääsääntöisesti oppilaitoksessa. Hammaslaboratoriot ovat keskimäärin 1–2 hengen pienyrityksiä, jotka voivat ottaa koulutussopimusjaksolle/tarjoavat harjoittelupaikan, mutta joissa ei välttämättä ole aikaa tai mahdollisuutta näytön tekemiseen.
- Hammasteknisen näytön tekeminen oikeana potilastyönä vaatii myös yhteistyön/sopimuksen asiakkaan eli hammaslääkärin kanssa sekä myös itse potilaan kanssa.
- Hammaslaboratorioiden tilauskanta vaihtelee jopa kuukausittain. Välillä hammaslaboratoriossa on useita erilaisia töitä tilauksessa, mutta välillä on hyvin hiljaista ja ainoastaan muutamia töitä ns. työn alla. Opiskelijan koulutussopimusjaksolla ei välttämättä tule sopivaa työtä tehtäväksi, jolloin tietyn tutkinnon osan näyttöä ei pysty suorittamaan (vaikka siihen olisi hammaslaboratorion ja asiakkaan eli hammaslääkärin sekä potilaan suostumus). Näin ollen tutkinnon osan suoritus viivästyy.
- Vaikka opiskelija pääsisi tekemään näyttötyötä hammaslaboratoriossa, niin joissakin hammasteknisissä töissä on väli- ja/tai sovituvaiheita, jotka vaativat valmistettavan työn lähettämistä hammaslääkärin vastaanotolle useita kertoja. Nämä väli- ja/tai sovituvaiheet vievät aikaa, joten näyttötyön tekeminen saattaa jäädä kesken koulutussopimusjakson päättyessä. Näin ollen tutkinnon osan suoritus viivästyy.

Yleistykset oikaisupyynnöistä

Toimikunnalla ei ole ollut oikaisupyynnöitä käsiteltävänä.

Osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmien tilanne

Havaintona, että opiskelijan osuus oli eräässä osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmassa kuvattu niukasti, mutta muuten täytti osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmalle asetetut vähimmäisvaatimukset.

Henkilökohtaistamisen toteutuminen käytännössä

Opiskelijapalautteen päättökyselyssä on HOKSin väittämät saaneet hiukan matalammat keskiarvot verrattuna väittämiin, jotka koskevat näyttöjä.

Hyvät käytännöt

Hyvinä käytäntöinä voidaan mainita koulutuksen järjestäjien sisäiset auditoinnit ja vertais- sekä itsearvioinnit.

Opiskelijoille on luotava mahdollisuuksia työelämäjaksojen välillä käydä välitöntä vuorovaikutusta matalalla kynnyksellä.

Kehittämiskohteet järjestäjien toiminnassa

YTO-arvioijan kelpoisuudet on syytä huomioida arvioinnissa. Osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmassa on syytä kuvata opiskelijan osuus kattavammin.

Yhteiset tutkinnon osat ja niiden osa-alueet

Ytojen suorittamisessa on paljon haasteita. Puutteet opiskelijoiden opiskelijavalmiuksissa ja yhteishaun opiskelijoiden integroiminen aikuiskoulutuksen sekaan on kasvattanut tuen tarvetta. Oppisopimusopiskelijoilta vaaditaan paljon suunnittelua opiskelun ja työn yhteensovittamisessa. Oppisopimusopiskelijoita tukee ytojen suorittamisessa mahdollisuus toteuttaa opinnot koulutuksenjärjestäjän yhteistyönä maantieteellisesti häntä lähempänä sijaitsevassa ammatillisessa oppilaitoksessa.

YTOt ovat jossain määrin voinut hidastaa opiskelijan valmistumista. YTOt voivat jopa jäädä tekemättä. Esim. oppisopimuksen alkuvaiheessa syytä huomioida ajankäytön riittävyys myös YTOjen osalta. Esim. kielivaikkeudet ja oppimisvaikeudet voivat olla este. YTOjen suorittaminen on voinut jäädä viime hetkeen. YTOt pitäisi saada kevyesti suoritettua, eli oppilaitoksilla kyllä tähän mitoitettu aikaa. YTO-arvioijan kelpoisuudet on syytä huomioida arvioinnissa.

Yhteisten tutkinnon osien vaikeudet opiskelijoille, hyväksilukemisen tavat eri kouluissa ovat/voivat olla erilaisia, vaikkakin OPH:n ohjeistus on selkeä – suora hyväksilukeminen on ok, mutta aineenopettajat haluavat osaamisen osoittamisen toisissa koulutaloissa, ja toisissa hyväksilukemisesta vastaa yksi opettaja.

Tutkintojen perusteiden toimivuus

Pohdintoja

Tutkinnon perusteiden työelämävastaavuus

Välinehuoltoalan perustutkinnon huomioita: Laajat ammatillisten aineiden pakolliset tutkinnon osat vastaavat hyvin tämänhetkisiä työelämätarpeita. Viisi tutkinnon osaa kuormittaa työelämää ja tutkinnon osissa on paljon toistoa / päällekkäisyyttä. Uudet tutkinnon perusteet, jotka tulevat voimaan 1.8.2022 voivat osaltaan muuttaa tätä.

Hammastekniikka: Tutkinnon perusteet ovat ajanmukaiset ja vastaavat työelämän vaatimuksia hyvin. Tällä hetkellä voimassa olevat tutkinnon perusteet ovat tulleet voimaan 2018. Tutkinnon perusteiden päivitystyö uusien arviointikriteerien vuoksi on alkanut, näillä näkymin tutkinnon/perusteiden sisältöön työelämällä ei ole isoja muutosvaatimuksia.

Lääkealan perustutkinnon (apteekin osaamisala) huomioita: Nykyinen koulutuksen rakenne on pääsääntöisesti hyvä ja työelämää (apteekki) vastaava.

Valinnaisuuden toteutuminen tutkintojen suorittamisessa

Välinehuoltoalan perustutkinnon huomioita: Valinnaisella tutkinnon osalla koulutuksen järjestäjä voi vastata maakunnan työelämän tarpeeseen, esim. suun terveydenhuollon tutkinnon osa / terveydenhuollon logistiset palvelut.

Hammastekniikka: Ammatillisista valinnaisista tutkinnon osista suosituin on ollut oikomiskojeiden valmistaminen. Yksittäiset kiinteät rakenteet-tutkinnon osaa on suoritettu jonkin verran. Kaupallinen toiminta hammasalalla-tutkinnon osaa ei ole suoritettu yhtään kappaletta.

Lääkealan perustutkinnon osalta ei huomioita.

Lisäohjeistuksen tarpeet tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksista tai ammattitaidon osoittamistavoista

Välinehuoltoalan perustutkinnon huomioita: Työelämäarvioijat ovat toivoneet tutkinnon perusteiden muokkaamista niin, että päällekkäisyydet poistuvat tutkinnon kriteereistä. Osaamisen näyttämistä muulla tavoin (esim. esittelemällä koulussa tehtyjä kehittämistöitä/tehtäviä näytön ohessa) myös mahdollistettava / lisättävä työelämän näytöissä, aidoissa työelämän tilanteissa (uuden tiedon saattaminen työelämään). Myös koulunäytön mahdollisuus oltava opiskelijalla (mm. poikkeustilanteet kuten korona erityisesti).

Hammastekniikan perustutkinnon ja Lääkealan perustutkinnon osalta ei tarpeita.

Kokemukset tutkinnon perusteiden toimivuudesta

Välinehuoltoalan perustutkinnon huomioita: Tutkinnon perusteet toimivat näytön kriteereinä hyvin, mutta päällekkäisyyden vaikeuttavat ja pitkittävät näyttöjä ja arviointia. Arviointiasteikko on toimiva. Arvioijien perehdyttämistä tutkinnon kriteereihin ja ammattitaitovaatimukseen on lisättävä entisestään, jotta arvioinnin tasalaatuisuus toteutuu. Näytön vastaanottaja toimii usein myös työpaikkaohjaajana, joka koettiin hyväksi malliksi (mm. jännittäminen näyttötilanteesta vähentynyt tällä).

Lääkealan perustutkinnon (apteekin osaamisala) huomioita: Nykyinen koulutuksen rakenne on pääsääntöisesti hyvä ja työelämää (apteekki) vastaava. Ammattitaitovaatimukset pystytään konkretisoimaan hyvin työharjoittelussa, mikä selkiyttää näyttöihin valmistautumista ja näyttöjen antamista. *Lääkelaskuharjoitukset eivät vastaa opiskelijapalautteen perusteella käytännön osaamistarpeita apteekissa.* Yrittäjyys-osio ei sovellu lääkealalle, koska alalla toiminta on hyvin säädeltyä. Asiakaspalvelukoulutus ja valinnaiset opinnot ovat tukeneet oman työminän kehittymistä.

Hammastekniikka: Tällä hetkellä voimassa olevat tutkinnon perusteet ovat ajanmukaiset ja toimivat.

Yleiset havainnot työelämäpalautteesta (työpaikkaohjaajakysely)

Työelämäpalaute näyttää olevan pääsääntöisesti hyvää keskiarvojen osalta. Toimikunta seuraa jatkossa kyseessä olevaa palautetta ja palaute voi toimia tukena esimerkiksi vierailukäyntiä suunniteltaessa.